

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-142.2019.18>
УДК 930:378(477)"1920/2007"

Мартіросян О. І., Порошина В. Д., Купрій Т. Г.

**ІСТОРИОГРАФІЯ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В 1920-Х – 2007-Х РР. :
ВІТЧИЗНЯНИЙ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

*Освіта і навчання є загальною потребою.
Суспільство повинно всіляко сприяти прогресу суспільного розуму
і зробити освіту доступною для всіх громадян.*

Г. Бобеф

*Тільки те, що народжене розумом, просвітництвом
і звертається до розуму, може бути духовною силою для всього людства*

А. Швейцер

На підставі історико-політологічних і архівних даних ХХ ст., у статті проаналізовані історіографічні етапи і періоди становлення і розвитку вищої освіти у 1920-2007 рр.

Аналізуючи статуту трудової і правової школи в архівних даних 20^х-60^х рр. ХХ ст., автори дійшли висновку, що українська наукова школа пройшла великий творчий і пошуковий період, була об'ємною, професійною і ідеологічною на різних історичних періодах. Вона завжди виділяла і підкреслювала історико-філософський підхід наукового пошуку у професійній підготовці вищих кадрів педагогічного і культурного напрямків.

Історіографія – це науковий пошук нового методу системного аналізу, це тривалий період духовного і освітнього життя і розвитку українського суспільства.

В роки незалежності, в період ствердження суверенітету і демократичної свободи, Україна має потребу в переосмисленні всієї своєї історії, вона потребує аналізу і переосмислення періоду багатовікової боротьби за національну державність, враховуючи минулий історичний досвід при вирішенні нових завдань. Починаючи з 1991 р. розбудова України як незалежної, правової, демократичної держави стала імпульсом для переходу до нового стану в розвитку української національної історіографії, для створення правдивої історії, фактів і подій української нації.

Українська історіографія як історична наука та суспільно-політичні навчальні дисципліни повертають собі втрачену соборність, людську довіру, світовий історіографічний простір, національно-державницьку ідею, повертають забуті імена і постаті, повертають гідність і впевненість в собі. Науковці і педагоги України взяли курс на трансформацію світогляду від авторитаризму до демократії, до побудови громадянського суспільства, до відновлення національної думки і фактів, до відновлення української держави.

Ключові слова: науковий потенціал, професійна школа, підготовка вищих кадрів, освітнє життя.

Наука і освіта, створюючи й забезпечуючи сприятливі умови для індивідуального розвитку людини, покликані готувати професійного фахівця, здатного свідомо та ефективно функціонувати в умовах ринку праці.

Продуктом освіти стає не просто високоякісний фахівець, а людина освічена, обізнана, культурна, вихована, діяльна, із творчим і критичним мисленням і духовним світоглядом.

При створенні моделі української вищої і середньої освіти, для її

застосування в умовах сьогодення, важливо узагальнити історико-філософський досвід педагогічних інновацій і глибоко вивчити розвиток історіографії вищої освіти, яка конкретизує коло проблем досліджених науковцями і підкреслює науковий пошук, аспекти новизни, вивчення певних обставин. Історіографія як науковий пошук хронологічного тривалого та суттєвого періоду розвитку духовного і освітнього життя українського суспільства дає значний і теоретичний матеріал для вироблення рекомендацій, щодо остаточного оформлення вищої школи відповідно до вимог та потреб сучасного життя.

Дослідник Е. Д. Дніпров влучно зауважує, що "... саме історіографія формує і робить доступним "банк" історико-педагогічних та соціально-філософських ідей; показує хід їх нагромаджень, вплив цих ідей на сучасні теоретичні розробки; вказує на умови, фактори, їх типологію, динаміку та географію, їх спадкоємність і взаємозв'язок".

Доречною стала думка дослідника Д. І. Раскіна, який наголошує, що "... ретельне вивчення джерельної бази є запорукою об'єктивних і достовірних результатів науково-історичного пізнання того, хто досліджує, тому що класифікацію джерел і понять можна вважати показником методологічної дисципліни".

Аналіз проблем кадрового забезпечення вищих навчальних закладів в Україні в загальноісторичному контексті, дає змогу визначити істинну роль наукової інтелігенції у формуванні свідомості і культури суспільства, розкриває вплив кадрової політики на кількісний і якісний склад професорсько-викладацьких кадрів.

Таблиця законодавчих актів, документів та постанов уряду СРСР та УРСР, що мали вплив на розвиток освіти у 1925–2007 рр.

№ п/п	Назва документа	Рік видання	Ким затверджено
	Положение о научных работах высших учебных заведений	20 января 1924 г.	Утверждено СНК РСФСР
	О работе высшей школы	12 января 1925 г.	Постановление ЦК РКП (б)
	О подготовке преподавателей для педагогических учебных заведений	8 октября 1927 г.	Постановление ЦК ВКП (б)
	Об улучшении подготовки новых специалистов	4-12 июля 1928 г.	Резолюция ЦК ВКП (б)
	О подготовке преподавателей в педвузах и педтехникумах и переподготовке учителей	8 марта 1929 г.	Постановление ЦК ВКП (б)
	Об учебных программах и режиме в высшей школе и техникумах	19 сентября 1932 г.	Постановление ЦК СССР
	О подготовке научных и педагогических работников	13 января 1934 г.	Постановление ЦК СССР
	Об образовании Всесоюзного Комитета по высшей школе при СНК СССР	21 июня 1936 г.	Постановление ЦИК и СНК СССР
	О работе высших учебных заведений и о руководстве высшей школы	23 июня 1936 г.	Постановление СНК СССР и ЦК ВКП (б)
	Об учебных степенях и званиях	20 марта	Постановление СНК

№ п/п	Назва документа	Рік видання	Ким затверджено
		1937 г.	СССР
	Об учебных степенях и званиях	26 апреля 1938 г.	Постановление СНК СССР
	Положение об аспирантуре	31 марта 1939 г.	Постановление СНК СССР
	Положение о заочной аспирантуре	16 сентября 1939 г.	Постановление СНК СССР
	Об организации Академии педагогических наук РСФСР	6 октября 1943 г.	Постановление СНК СССР
	Об Академии педагогических наук РСФСР	14 февраля 1944 г.	Постановление СНК РСФСР
	Про підготовку наукових кадрів через аспірантуру	17 січня 1947 р.	Постанова ЦК ВКП (б)
	Про поліпшення викладання і політико-виховної роботи у вузах УРСР	12 вересня 1947 р.	Постанова ЦК КП (б)
	Про стан та заходи до поліпшення підготовки та захисту дисертацій у вузах і науково-дослідних установах УРСР	11 лютого 1950 р.	Постанова ЦК КП (б)
	Про стан та заходи поліпшення підготовки науково-педагогічних кадрів з суспільних наук, мовознавства, літератури та мистецтва в УРСР	25 вересня 1951 р.	Постанова ЦК КП (б)
	Про заходи з поліпшення підготовки професорських викладацьких кадрів для вищих навчальних заходів	19 лютого 1953 р.	Постанова Ради Міністрів СРСР
	О мерах повышения качества подготовки учителей для общеобразовательных школ	18 июня 1956 г.	Постановление Совета Министров СССР
	О преобразование Академии педагогических наук РСФСР в Академию педагогических наук СССР	1 августа 1956 г.	Постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР
	Про заходи з поліпшення підготовки і атестації наукових та педагогічних кадрів	20 серпня 1956 р.	Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР
	Заходи щодо поліпшення якісного складу кафедр педагогіки та стану викладання педагогіки і психології в педагогічних інститутах республіки	19 листопада 1957 р.	Міністерство освіти УРСР
	Про затвердження спеціальностей педагогічних інститутів	27 серпня 1958 р.	Наказ Міністерства вищої освіти СРСР
	О педагогическом обществе РСФСР	21 ноября 1960 г.	Постановление Совета Министерства РСФСР
	Положение об аспирантуре при высших учебных заведениях и научно-преподавательских учреждениях	31 июля 1962 г.	Утверждено приказом министра высшего и среднего специализованого образования
	Про заходи щодо подальшого розвитку вищої і середньої спеціальної освіти покращення підготовки та використання	1963 р.	Постанова ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР

№ п/п	Назва документа	Рік видання	Ким затверджено
	спеціалістів		
	Річний звіт Міністерства освіти УРСР про роботу педагогічних інститутів УРСР	1964 р.	Міністерство освіти України УРСР
	Устав Академії педагогічних наук СРСР	29 августа 1967 г.	Общим собранием Академії педагогічних наук
	Об улучшении подготовки научных и научно-педагогических кадров	16 ноября 1967 г.	Постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР
	Об основных направлениях деятельности Академії педагогіческих наук СССР	21 февраля 1969 г.	Постановление ЦК КПСС
	Об научно-исследовательских институтах Академії педагогіческих науки СССР	5 сентября 1969 г.	Постановление ЦК КПСС
	Устав Педагогического общества РСФСР	19 марта 1970 г.	Постановление Совета Министров РСФСР
	Про заходи щодо подальшого вдосконалення вищої освіти в країні	Березень 1972 р.	Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР
	П'ятирічний план розвитку народної освіти України на 1976-1982 рр.	1980 р.	Постанова Кабінету Міністрів УРСР
	Основні напрями реформування вищої освіти	Квітень 1995 р.	Указ Президента України
	Концептуальні заходи гуманітарної освіти в Україні (вища освіта, середня освіта)	27 грудня 1995 р.	Рішення колегії Міністерства освіти і науки України
	Перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями	24 травня 1997 р.	Постанова Міністерства освіти і науки України
	Про розроблення державних статутів вищої освіти	7 червня 1998 р.	Постанова Кабінету Міністрів України
	Про порядок розробки складових нормативних та навчально-методичного забезпечення з підготовки фахівців з вищою освітою	31 липня 1998 р.	Постанова Кабінету Міністрів України
	Про освітньо-кваліфікаційні рівні (про ступеневу освіту)	25 квітня 2001 р.	Міністерство освіти і науки України
	Про Національну Доктрину розвитку освіти	17 квітня 2002 р.	Указ Президента України
	Концептуальні заходи розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в Європейський освітній простір	31 грудня 2004 р.	Наказ Міністерства освіти і науки України
	Про ліцензування діяльності з надання освітніх послуг навчальними закладами України	8 серпня 2007 р.	Постанова Кабінету Міністрів України

Багато дослідників, економістів, педагогів упродовж свого життя вивчали, приділяли і приділяють важливу увагу розвитку системи вищої освіти України,

цими відомими дослідниками є: В. Кремень, С. Ніколаєнко, І. Рибалка, Г. Касьянов, В. Огнев'юк, В. Косенко, Л. Вовк, С. Кульчицький, В. Верстюк, О. Реєнт, В. Смолій, П. Панченко, М. Тараненко, Ф. Левітас, М. Котляр, Л. Залізня, Л. Мельник, В. Шевчук, В. Мороз, І. Курас, С. Дідрова, М. Панчук, П. Варгатюк, Л. Зашкільняк, С. Стрижак, Н. Дем'яненко, М. Шкіль, В. Бебик, О. Романовський, В. Тітов, М. Михальченко, О. Сергійчик, Т. Сидорчук, Я. Болюбаш, В. Андрущенко, А. Зінченко, С. Майборода, В. Майборода, А. Бондар, С. Крисюк, М. Лескевич, Г. Ясницький, В. Курило, П. Шморгун, В. Сарбей, М. Плющ, М. Демченко, В. Ричка, О. Гурій, Ф. Шевченко, А. Вихрущ, С. Литвин, І. Соколова, Л. Сігаєва, Л. Гонюкова, О. Пометун.

Починаючи з 20-х рр. ХХ ст. і до сьогодні, історіографічна ситуація в колишньому СРСР і в Україні – мала суперечливий характер. Враховуючи завдання, що стояли перед народною освітою у 20-х – 30-х рр. Я. П. Ряппо зазначав: “Вся реформа професійної та соціально-наукової освіти відбувається під знаком, пристосування школи до життя, ув'язки навчання з народним господарством та державним будівництвом. Без органічної ув'язки теорії з практикою та суспільством - сучасна школа неможлива” [23, с. 98].

В процесі освітянського життя, розвиток історико-педагогічної науки, реформування історичних і культурних кадрів стримувався об'єктивно-суб'єктивними труднощами суспільного життя і державотворенням, економічною кризою, реформами, політичним протистоянням національно-демократичних і консервативних сил, прорахунками в економічних, інтеграційних процесах на шляху України до європейських трансатлантичних структур.

Всі ці несправедливі вчинки партійної системи і уряду призвели до створення неформальних громадських об'єднань, активізації дисидентського і правозахисного руху в Україні, появи позацензурних видань і приватних друкарень, руйнації ідеологічних догм і самої КПРС, а також пошуком історичної правди та істини історії в історії нашої держави, особистого каяття політиків, повернення до народних традицій своєї мови, національної символіки, відкриття нових сторінок власної історії та пробудження власної свідомості української інтелігенції. В певні життєві часи української республіки переважна більшість радянських істориків, в тому числі і колишніх істориків партії, партійних діячів, дипломатів, керівників громадських організацій, які в певні часи працювали в наукових інститутах, в навчальних закладах України, міністерствах, розуміючи істинну правду, в умовах соціально-духовного прозріння поступово переорієнтувалися на дослідження і викладання історії України та історії зарубіжних країн з позиції національного відродження і відновлення української державності.

У 90-ті рр. ХХ ст. кінець ідеологічної неправди і блокади супроводжувався правдивою переорієнтацією радянських істориків до істинних надбань національної та світової історіографії, економіки, соціології, дипломатії, засвоєння її новітніх здобутків і перспектив.

Всі ці суспільні і громадські обставини певною мірою сприяли переосмисленню ними своїх ідеологічних поглядів, відмови від догматичних наклепів тоталітарних режимів тоталітарної доби. Враховуючи актуальність правдивої історіографії проблемі розвитку вищої і середньої освіти в різні

періоди розвитку українського суспільства присвячувались праці, дисертації і монографії багатьох вчених, педагогів, істориків, соціологів, громадянських діячів, цими авторами є: Б. Л. Барабаш "Вопросы повышения квалификации учителей (1925–1957 гг.)"; А. Д. Бондар "Развиток суспільного виховання в Українській РСР (1917–1967 рр.)"; Н. Л. Головка "Восстановление и развитие высшего и среднего педагогического образования Украинской ССР (1943–1950 гг.)"; Н. М. Дем'яненко "Загальна педагогічна підготовка вчителя в історії вищої школи (1917–1933 рр.)"; Т. И. Кобзарева "Развитие высшего педагогического образования в Украинской ССР (1928–1978 гг.)"; Крисюк С. В. "Развиток вищої педагогічної освіти педагогічних кадрів в Україні (1944–1995 рр.)"; М. А. Лескевич "Развиток вищої педагогічної освіти в Українській РСР (1917–1967 рр.)"; О. В. Жабенко "Особливості й тенденції розвитку державного управління в Україні в 1946–2001 рр."; Куделя П. О. "Вища школа держави як об'єкт соціального управління" (2003 р.); Майборода В. К. "Становлення і розвиток національної вищої педагогічної освіти в Україні (1917–1992 рр.)"; Майборода С. В. "Державне управління вищою освітою в Україні: структура, функції, тенденції розвитку (1917–1959 рр.)"; Ніколаєнко С. "Вища освіта і наука найважливіші сфери відповідальності громадянського розвитку"; Чірва Ю. І. "Развиток народної освіти в Україні (1917–1932 рр.)"; Ясницький Г. У. "Развиток народної освіти в Україні (1921–1932 рр.)"; Даниленко В. М. "Освіта України в роки національно-демократичної революції 1917–1920 рр."; Осмоловська О. Ю. "Державна політика щодо професорсько-викладацьких кадрів радянської України (1920–1930 рр.)"; Куцаєва Т. О. "Развиток вищої освіти в УРСР (1965–1985 рр.)"; Стрижак С. М. "Кадрове забезпечення середньої і вищої освіти УРСР та історичний досвід 1920-х – 1930-х рр."; Сергійчик О. М. "Вища школа України в умовах лібералізації суспільного життя (1953–1964 рр.)"; Сидорчук Т. Т. "Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів через аспірантуру в Україні (1920–1970 рр.)".

В роки незалежності, в період ствердження суверенітету і демократичної свободи, Україна має потребу в переосмисленні всієї своєї історії, вона потребує аналізу і переосмислення періоду багатолітньої боротьби за національну державність, враховуючи минулий історичний досвід при вирішенні нових завдань.

Починаючи з 1991 р. розбудова України як незалежної, правової, демократичної держави стала імпульсом для переходу до нового стану в розвитку української національної історіографії, для створення правдивої історії, фактів і подій української нації.

Набуття національної свідомості і громадянської зрілості, освіта дала змогу українським дослідникам, педагогам, економістам, історикам, політологам досягнути і переосмислити здобуття світової історичної науки, не загубивши при цьому самостійність національних і культурних традицій [1, с. 9].

Роки незалежності в українському науковому соціумі характеризуються радикальними змінами в тематиці наукових досліджень, у змісті викладання історичних і суспільно-політичних дисциплін, створенням принципово нового покоління викладачів, вчителів, студентів, підручників з навчальної літератури [2, с. 43].

Українська історіографія як історична наука та суспільно-політичні

навчальні дисципліни повертають собі втрачену соборність, людську довіру, світовий історіографічний простір, національно-державницьку ідею, повертають забуті імена і постаті, повертають гідність і впевненість в собі.

Після багатьох десятиріч ідеологічної конфронтації і наукового протистояння наступив період порозуміння і співпраці істориків різних течій, політичних поглядів, наукових шкіл. Незалежно від їхнього місця проживання, віку, релігійних поглядів, історіософської орієнтації, творчих методів дослідження, науковці і педагоги України взяли курс на трансформацію світогляду від авторитаризму до демократії, до побудови громадянського суспільства, до відновлення національної думки і фактів, до відновлення української держави [22, с. 12-13].

Але домінуючою основою в ґрунтовній роботі науковців простежується тенденція до консолідації і єдності вчених України різних напрямків, саме для збереження української історичної і культурної думки як основи історіософського осмислення української минувшини.

Використана література:

1. Бех В. П. Генезис соціальних проблем вищої школи. *Освіта управління*. 2005. Т. 8. № 3-4. С. 195.
2. Болюбаш А. К. Вища освіта України – Європейський вимір: стан, проблеми, перспективи. Київ: Вища школа, 2008. 128 с.
3. Горський В. С. Проблема виховання " нової інтелігенції". *Інтелігенція гуманна об'єднувальна сила сучасного суспільства* / ред. Кураса І. Ф. та ін. Київ, 1990. С. 26-27.
4. Дем'яненко Н. М. Європейський регіон вищої освіти: пріоритети розвитку університету. Вісник Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького. Серія "Педагогічні науки". 2008. Вип. № 125. С. 3-7.
5. Елютин В. П. Развитие высшей школы в СССР (1966–1970 гг.). Москва, 1971.
6. Зашкільник Л. Методологія історичної науки. Львів, 1999.
7. Зязюн І. А. Концептуальні заходи теорії освіти в Україні. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2000. № 1. С. 12-14.
8. Куцаєва Т. О. Розвиток вищої освіти в УРСР (1965–1985 рр.): автореф. дис. ... канд. істор. наук: 07.00.01 / Київський національний університет ім. Т. Шевченка. Київ, 2007. 22 с.
9. Майборода С. В. Державне управління вищою освітою в Україні: структура, функції, тенденції розвитку (1917–1959 рр.). Київ, 2000. 308 с.
10. Мартіросян О. І. Організаційно-педагогічні заходи розвитку освіти дорослих в Україні (20-50-ті рр. XX ст.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки". Київ, 2013. 254 с.
11. Михальченко М. І. Освіта і наука: пошуки нових парадигм модернізації. *Вища освіта України*. 2001. № 2. С. 14-19.
12. Осмоловська О. Ю. Державна політика щодо професорсько-викладацьких кадрів радянської України (1920–1930-ті рр.): дис. ... канд. істор. наук: 07.00.01 / Київський національний університет ім. Т. Шевченка. Київ, 2004. 22 с.
13. Пітов В. І. Вища школа Української РСР за 50 років. Київ, 1968. Ч. II.
14. Покровский Н. Е. Трансформация университетов в условиях глобального развития. *Журнал социологии и социальной антропологии*. 2004. Т. VII. № 4. С. 152.
15. Положение об аспирантуре при высших учебных заведениях и научно-исследовательских учреждениях. Москва, 1972.
16. Прокопенко А. Л. Освіта як чинник соціальних змін (методологічний аспект): автор. дис. ... канд. філ. наук: 09.00.03 – "Соціальна філософія та філософія історії". Київ, 2007. № 3. 19 с.
17. Раскин Д. И. Классификация историко-педагогических источников. *Историографические и методологические проблемы изучения истории отечественной школы педагогики*: сборн. научн. стат. / по ред. Э. Д. Днепров. Москва, 1989. С. 85-92.

18. Розвиток історичної науки в Україні за роки радянської влади / ред. П. Калиниченко. Київ : Наукова думка, 1973. 254 с.
19. Сергійчик О. М. Вища школа України в умовах лібералізації суспільного життя (1953–1964 рр.) : дис. ... канд. істор. наук : 07.00.01 / Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди, 2002. 229 с.
20. Сидорчук Т. Т. Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів через аспірантуру в Україні (1920–1970-ті рр.) : дис. ... канд. істор. наук : 07.00.01 / Запорізький держ. пед. ун-т. Запоріжжя, 1998. 236 с.
21. Сігаєва Л. Є. Розвиток освіти дорослих в Україні (друга половина ХХ ст. – поч. ХХІ ст.) : монографія. Київ : ТОВ ВД "ЕКМО", 2010. 420 с.
22. Скубаневська О. Необхідність і реалії інноваційного розвитку освіти. *Вища освіта України*. Київ : Педагогічна преса, 2007. – № 3. – С. 32-35.
23. Стрижак С. М. Кадрове забезпечення середньої і вищої освіти УРСР та історичний досвід 1920-х – 1930-х рр. : автореф. дис. ... канд. істор. наук : 07.00.01 / Черкаський держ. пед. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2008. 20 с.
24. Ткаченко В., Реєнт О. Методологічні засади теорії цивілізаційного процесу. Київ, 1996.
25. Шкіль М. І., Романовський О. Г. Тенденції і принципи подальшого розвитку вищої освіти України (за матеріалами Всесвітньої конференції ЮНЕСКО з вищої освіти). *Освіта і управління*. 1999. Т. 3. № 3. С. 103-111.

References :

- [1] Bekh V. P. (2005). Henezys sotsialnykh problem vyshchoi shkoly. *Osvita upravlinnia*. Т. 8. № 3-4. S. 195.
- [2] Boliubash A. K. (2008). *Vyshcha osvita Ukrainy – Yevropeyskyi vymir: stan, problemy, perspektyvy*. Kyiv : Vyshcha shkola, 128 s.
- [3] Horskyi V. S. (1990). Problema vykhovannia "novoi intelihentsii". *Intelihentsiia humanna obiednuvalna sya suchasnoho suspilstva / red. Kurasa I. F. ta in.* Kyiv, S. 26-27.
- [4] Demianenko N. M. (2008). *Yevropeyskyi rehion vyshchoi osvity: priorytety rozvytku universytetu. Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu im. B. Khmelnytskoho. Seriya "Pedahohichni nauky"*. Vyp. № 125. S. 3-7.
- [5] Elyutin V. P. (1971). *Razvitie vysshej shkoly v SSSR (1966–1970 gg.)*. Moskva.
- [6] Zashkilnyk L. (1999). *Metodolohiia istorychnoi nauky*. Lviv.
- [7] Ziaziun I. A. (2000). *Kontseptualni zakhody teorii osvity v Ukraini. Pedahohika i psykhologhiia profesiinoi osvity*. № 1. S. 12-14.
- [8] Kutsaieva T. O. (2007). *Rozvytok vyshchoi osvity v URSR (1965–1985 rr.) : avtoref. dys. ... kand. istor. nauk : 07.00.01 / Kyivskiy natsionalnyi universytet im. T. Shevchenka*. Kyiv, 22 s.
- [9] Maiboroda S. V. (2000). *Derzhavne upravlinnia vyshchoiu osvitoiu v Ukraini: struktura, funktsii, tendentsii rozvytku (1917–1959 rr.)*. Kyiv, 308 s.
- [10] Martirosian O. I. (2013). *Orhanizatsiino-pedahohichni zakhody rozvytku osvity doroslykh v Ukraini (20-50-ti rr. KhKh st.) : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 "Zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky"*. Kyiv, 254 s.
- [11] Mykhalchenko M. I. (2001). *Osvita i nauka: poshuky novykh paradyhm modernizatsii. Vyshcha osvita Ukrainy*. № 2. S. 14-19.
- [12] Osmolovska O. Yu. (2004). *Derzhavna polityka shchodo profesorsko-vykladatskykh kadriv radianskoi Ukrainy (1920–1930-ti rr.) : dys. ... kand. istor. nauk : 07.00.01 / Kyivskiy natsionalnyi universytet im. T. Shevchenka*. Kyiv, 22 s.
- [13] Pitov V. I. (1968). *Vyshcha shkola Ukrainskoi RSR za 50 rokiv*. Kyiv, Ch. II.
- [14] Pokrovskiy N. E. (2004). *Transformatsiia unyversytetov v usloviakh hlobalnoho rozvytyia. Zhurnal sotsyolohyy u sotsyalnoi antropolohy*. Т. VII. № 4. S. 152.
- [15] *Polozhenie ob aspiranture pri vysshih uchebnyh zavedeniyah i nauchno-issledovatel'skikh uchrezhdeniyah*. Moskva, 1972.
- [16] Prokopenko A. L. (2007). *Osvita yak chynnyk sotsialnykh zmin (metodolohichni aspekt) : avtor. dys. ... kand. fil. nauk : 09.00.03 – "Sotsialna filosofiia ta filosofiia istorii"*. Kyiv, № 3. 19 s.

- [17] Raskin D. I. (1989). Klassifikaciya istoriko-pedagogicheskikh istochnikov. Istoriograficheskie i metodologicheskie problemy izucheniya istorii otechestvennoj shkoly pedagogiki: sborn. nauchn. stat. / po red. E. D. Dneprova. Moskva, S. 85-92.
- [18] Rozvytok istorichnoi nauky v Ukraini za roky radianskoj vlady / red. P. Kalynychenko. Kyiv : Naukova dumka, 1973. 254 s.
- [19] Serhiichyk O. M. (2002). Vyshcha shkola Ukrainy v umovakh liberalizatsii suspilnoho zhyttia (1953–1964 rr.): dys. ... kand. istor. nauk : 07.00.01 / Pereiaslav-Khmelnytskyi derzh. ped. un-t im. H. Skovorody, 229 s.
- [20] Sydorchuk T. T. (1998). Pidhotovka naukovykh ta naukovo-pedahohichnykh kadriv cherez aspiranturu v Ukraini (1920–1970-ti rr.) : dys. ... kand. istor. nauk : 07.00.01 / Zaporizkyi derzh. ped. un-t. Zaporizhzhia, 236 s.
- [21] Sihaieva L. Ye. (2010). Rozvytok osvity doroslykh v Ukraini (druha polovyna KhKh st. – poch. KhKhI st.) : monohrafiia. Kyiv : TOV VD "EKMO", 420 s.
- [22] Skubanevska O. (2007). Neobkhidnist i realii innovatsiinoho rozvytku osvity. Vyshcha osvity Ukrainy. Kyiv : Pedahohichna presa, № 3. S. 32-35.
- [23] Stryzhak S. M. (2008). Kadrove zabezpechennia serednoi i vyshchoi osvity URSS ta istorychnyi dosvid 1920-kh – 1930-kh rr. : avtoref. dys. ... kand. istor. nauk : 07.00.01 / Cherkaskyi derzh. ped. un-t im. B. Khmelnytskoho. Cherkasy, 20 s.
- [24] Tkachenko V., Reient O. (1996). Metodolohichni zasady teorii tsyvilizatsiinoho protsesu. Kyiv.
- [25] Shkil M. I., Romanovskyi O. H. (1999). Tendentsii i pryntsyipy podalshoho rozvytku vyshchoi osvity Ukrainy (za materialamy Vsesvitnoi konferentsii YuNESKO z vyshchoi osvity). Osvita i upravlinnia. T. 3. № 3. S. 103-111.

МАРТИРОСЯН Е. И., ПОРОШИНА В. Д., КУПРИЙ Т. Г. Историография развития высшего образования Украины в 1920-х – 2007-х гг. : отечественный историко-педагогический аспект.

На основании историко-политологических и архивных данных XX ст., в статье авторами проанализированы историографические этапы и периоды становления и развития высшего образования в Украине в 1920–2007 гг.

Анализируя статуты трудовой и профессиональной школы в архивных данных 20^х-60^х гг. XX ст., авторы пришли к мнению, что украинская научная школа прошла великий творческий и поисковый процесс, была объёмной, профессиональной, идеологической на определенных исторических периодах своего развития, но всегда выделяла и подчеркивала историко-философский подход научного поиска в подготовке высших кадров педагогического и культурного направления.

Историография – это научный поиск и исследования длительного периода духовной и образовательной жизни украинского общества.

В годы независимости, в период утверждения суверенитета и демократической свободы, Украина нуждается в переосмыслении всей своей истории, она требует анализа и переосмысления периода многовековой борьбы за национальную государственность, учитывая прошлый исторический опыт при решении новых задач. Начиная с 1991 г. развитие Украины как независимого, правового, демократического государства стало импульсом для перехода к новому состоянию в развитии украинской национальной историографии, для создания правдивой истории, фактов и событий украинской нации.

Украинская историография как историческая наука и общественно-политические учебные дисциплины возвращают себе утраченную соборность, человеческое доверие, мировое историографическое пространство, национально-государственную идею, возвращают забытые имена и фигуры, возвращают достоинство и уверенность в себе. Ученые и педагоги Украины взяли курс на трансформацию мировоззрения от авторитаризма к демократии, на построение гражданского общества, восстановление национальной мысли и фактов, на восстановление украинского государства.

Ключевые слова: научный потенциал, профессиональная школа, подготовка высших кадров, образовательная жизнь.

MARTIROSYAN E. I., POROSHINA V. D., KUPRIY T. G. Historiography of development of higher education of Ukraine in 1920 – 2007th : home history of political science aspect.

On the basis of the political history of political science and archived data of XX of item, in the article authors are analyse the historiography stages and periods of becoming and development of higher education in Ukraine in 1920–2007.

Analysing the statutes of labour and professional school in the archived data 20-60 of XX of item, authors came to opinion, that Ukrainian scientific school passed a great creative and searching process, was a volume, professional, ideological on the certain historical periods of the development, but always distinguished and underlined historical and philosophical approach of scientific search in training of higher personnels of pedagogical and cultural direction.

Historiography is a scientific search and researches of the protracted period of spiritual and educational life of Ukrainian society.

During the years of independence, during the period of assertion of sovereignty and democratic freedom, Ukraine needs to rethink its entire history, it requires analysis and rethinking of the centuries-long struggle for national statehood, taking into account past historical experience in solving new problems. Since 1991, the development of Ukraine as an independent, legal, democratic state has become an impetus for the transition to a new state in the development of Ukrainian national historiography, for the creation of true history, facts and events of the Ukrainian nation.

Ukrainian historiography as a historical science and socio-political educational disciplines regains lost collectivity, human trust, world historiographic space, national-state idea, returns forgotten names and figures, restores dignity and self-confidence. Scientists and teachers of Ukraine have embarked on a transformation of the worldview from authoritarianism to democracy, on building a civil society, restoring national thought and facts, and on restoring the Ukrainian state.

Keywords: scientific potential, professional school, training of higher personnels, educational life.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-142.2019.19>

УДК 376-054.62:81'233:811.161.2

Московчук Н. М.

СТАН УКРАЇНОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНОЗЕМНИХ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У публікації подано аналіз стану україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей, що навчаються у закладах вищої освіти України. Представлено зміст науково-дослідної діяльності констатувального етапу експерименту, який був зосереджений на визначенні завдання констатувального етапу експерименту; формуванні груп студентів для проведення експериментального дослідження; розробці критеріїв оцінювання рівнів сформованості україномовної професійно-комунікативної компетентності (лінгвістичний критерій, мотиваційний критерій, адаптаційний критерій, рефлексивно-оцінний критерій); відборі методів діагностування рівнів сформованості україномовної професійно-комунікативної компетентності; визначенні показників, що характеризують ці рівні; характеристики рівнів сформованості україномовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей (високий, задовільний, низький); проведенні діагностики рівнів сформованості україномовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей та аналізі її даних.

Здійснено аналіз поняття "критерій" та запропоновано власне його трактування.